

♦ ایش و ستایش های نهج البلاغه

حمد و ثناء الهی

در کلام مولا امیرالمؤمنین علیه السلام

گروه تحقیق و پژوهش بنیاد نهج البلاغه:

پیام صدریه، مرتضی سلمان نژاد

سرشناسه: علی بن ابی طالب (ع)، قبل از هجرت - ۴۰ ق.

عنوان قراردادی: نهج البلاغه - فارسی - عربی - برگزیده - شرح

عنوان و نام پدیدآور: حمد و ثنای الهی در کلام مولا امیرالمؤمنین (ع)/گروه تحقیق و پژوهش بنیاد نهج البلاغه؛ مدیر،

مرتضی سلیمانزاده

مشخصات نشر: مشهد؛ به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۳۹۰

مشخصات سایه‌ری: ۹ ص.

فروست: به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)، ۱۳۹۰

نیاپیش‌ها و ستایش‌های نهج البلاغه:

شابک: ۹۷۸-۹۶۴۰۰۲-۲۳۳۸-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- ستایش خدا

موضوع: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. نهج البلاغه -- خطبه‌ها -- نقد و تفسیر

موضوع: ستایش خدا

موضوع: ستایش -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: ستایش خدا -- احادیث

شناسه افزوده: صدریه، پیام، ۱۳۵۰ -

شناسه افزوده: سلمان‌نژاد، مرتضی، ۱۳۶۶ -

شناسه افزوده: به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

شناسه افزوده: Behnashr (Astan Quds Razavi Publications)

رده‌بندی کنگره: BPTA/۰۹

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۳۱۱۹۷

نیایش ها و ستایش های نهج البلاغه

۲۸۳۸

حمد و ثناء ای در گلام مولا امیرالمؤمنین علی

گروه تحقیق و پژوهش بنیاد نهج البلاغه: پیام صدریه، مرتضی سلمان نژاد

راج جلد و صفحه آرا سعید کرمانی

چاپ اول | ۱۳۹۹

شمارگان | ۵۰۰ نسخه

قلم | رقعی

چاپ | مؤسسه چاپ و انتشارات آستان قدس رضوی

شابک | ۲-۲۳۳۸-۹۷۸/۹۶۱

حق چاپ محفوظ است
به نشر (انتشارات آستان قدس رضوی)

قیمت | ۲۲۰,۰۰۰ ریال

دفتر مرکزی | مشهد، بلوار سجاد، خیابان میلاد ص.ب. ۹۱۳۷۵/۴۹۶۹

تلفن و دورنگار | ۳۷۶۵۲۰۰۸

دفتر تهران | تلفن و دورنگار | ۸۸۹۶۰۴۶۶

سامانه پیامکی | ۳۰۰۳۲۰۹ شبکه های اجتماعی | ۰۹۰۲۷۶۵۲۰۰۸

نشانی اینترنتی | www.behnashr.com پست الکترونیکی | publishing@behnashr.com

اینستاگرام | [behtarin_haye_nashr](https://www.instagram.com/behtarin_haye_nashr)

فهرست مطالب

پیشگفتار	۸
عبادت عارفانه امام علی علیه السلام	۹
چرا نهج البلاغه؟	۱۱
نگاهی به محتوای نهج البلاغه	۱۴
۱. خطب‌ها	۱۴
۲. نامه‌ها	۱۵
۳. حدیث‌ها	۱۷
ویژگی‌های ممتاز نهج البلاغه	۱۸
الف) گستره وسیع موضوعی	۱۸
ب) جامعیت	۱۹
ج) جاودانگی	۲۰
د) فصاحت و بلاغت	۲۱

فصل اول: تسبیح در کلام امام علی علیه السلام

مقدمه	۲۱
کاربرد تسبیح و تحمید در بیان امام علی علیه السلام	۲۴
ویژگی‌های تسبیح‌گوی	۲۵
تسبیح، به مثابه شکر	۲۶
تسبیح، به مثابه کفاره برخی گناهان شنیداری ..	۲۷
تسبیح، به مثابه وسیله نجات	۲۷

۲۹		خطبه ۱۰۸
۳۳		خطبه ۱۶۴
۳۸		خطبه ۲۰۲
۴۲		نامه ۳۷
۴۴		نامه ۴۱

فصل دوم: تحمید در کلام امام علی

۴۸		فصل دوم
۴۸		معایب مفهومی «حمد» با برخی مترادفات آن ...
۵۰		تحمید ۱۱ سوره «حمد لله»، «احمده؛ تحمده» ...
۵۰		خطبه ۱
۵۳		خطبه ۳۵
۵۶		خطبه ۴۸
۵۹		خطبه ۴۹
۶۳		خطبه ۶۴
۶۸		خطبه ۸۹
۷۰		خطبه ۹۵
۷۰		خطبه ۱۰۷
۷۰		خطبه ۱۵۲
۸۲		خطبه ۱۵۶
۸۴		خطبه ۱۶۲
۹۰		خطبه ۱۸۲

۹۴	 ۱۳ خطبه ۱۸۶
۹۶	 ۱۴ خطبه ۲۰۴
۹۹	 ۱۵ خطبه ۲۲۷
۱۰۴	 ۱۶ خطبه ۲۳۳
۱۰۷	 ۱۷ خطبه ۲۳۴
۱۱۰	 ۱۸ خطبه ۱۳۲
۱۱۲	 خط ۱۷۹
۱۱۵	 با هم آیی تحمید و استعانت
۱۱۵	 ۱ خطبه ۲۵
۱۱۹	 ۲ خط ۸۲
۱۲۳	 ۳ خطبه ۶۱
۱۲۵	 ۴ خطبه ۱۱۳
۱۲۹	 ۵ خطبه ۲۳۲
۱۳۲	 با هم آیی تحمید و دعا
۱۳۲	 ۱ خطبه ۹۰
۱۳۸	 ۲ خطبه ۹۸
۱۴۰	 ۳ خطبه ۱۰۵
۱۴۴	 ۴ خطبه ۱۸۵
۱۴۷	 ۵ خطبه ۲۰۶
۱۵۰	 با هم آیی تحمید و تسبیح
۱۵۰	 ۱ خطبه ۱۵۴
۱۵۵	 ۲ خطبه ۱۸۱
۱۶۶	 کتاب نامه

پیشگفتار

امام علی علیه السلام تنها کسی بود که همواره همراه با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بود و استعداد ذاتی و علم حضوری را از آن بزرگوار دریافت کرد. چنان که خود در نهج البلاغه شدت علاقه و اعتماد پیامبر صلی الله علیه و آله را نسبت به خویش این گونه گزارش می کند:

«... از منزلت من در نزد رسول الله صلی الله علیه و آله آگاهید، هم از جهت خویشاوندی و هم از آن جهت که حرمت خاصی برای من می شناخت. من خردسال بودم که مرا در کنار خود می نشاندند و به سینه خود می چسبانید و در بستر خود می خوابانید و تن من به تن او می سایید و بوی خوش خود را به مشام من می رسانید. گاه چیزی را می جوید و در دهان من می نهاد. راه رگزنه دروغی از من شنید و نه در رفتارم خطایی دید... من همواره چون بچه شری که در پی مادر رود، در پی او می رفتم و او هر روز یکی از صفات پسندیده اش را برای من بیان می کرد، و مرا می فرمود، که به آن اقتدا کنم»^۱.

امام علی علیه السلام از آن زمان که پینجر در بلوغ غار حرا آماده دریافت وحی الهی می شد و پس از آن، در کنار او بود. او اولین مردی بود که اسلام آورد. در حالی که ۱۰ سال بیشتر نداشت. از این رو می فرماید:

«پیامبر هر سال در غار حرا زمانی چند خلوت می کرد و من او را می دیدم و کسی جز من نمی دید. روزگاری، جز خانه ای که رسول الله صلی الله علیه و آله و من در آن می زیستیم، اسلام در خانه دیگری نبود. نور وحی و رسالت را به چشم من دیدم و بوی نبوت را استشمام می کردم. هنگامی که وحی نازل می شد من صدای ناله می شنیدم و می شنیدم. می پرسیدم: یا رسول الله، این صدای چیست؟ می فرمود: صدای شیطان است. از این که او را بپرستند، نومید شده است. تو هم می شنوی، هر چه را من می شنوم و می بینی، آن چه را من می بینم، جز این که تو پیامبر نیستی ولی تو وزیر منی و تو به راه خیر می روی»^۲.

۱. نهج البلاغه، خطبه ۲۳۴.

۲. همان.

آیت الله جوادی آملی شیش برداشت از این عبارت امام علی (ع) مطرح می کند:

۱. وحی و رسالت موجودیتی نورانی و معنوی است که آن نور با چشم جان دیده می شود؛
 ۲. نبوت همان گونه که نورانی و شهودی است، معطر و مشموم نیز هست؛
 ۳. قلب ولی خدا که بصیر است؛ شمیم نیز هست؛ از این رو هم می بیند هم می بوید؛
 ۴. قلب ولی خدا افزون بر دیدن و بوییدن؛ دارای نیروی شنوایی است، یعنی سمع است که ناله ابلیس را شنیده است؛
 ۵. قلب انسان بآئین مظهر تام بسیط الحقیقه است، همه کمال های انسانی را بدون ترکیب و تنزیل در است؛
 ۶. مشاهده نور وحی و رسالت و بوییدن رایحه نبوت و شنیدن ناله شیطان از خصوصیات مقام شایع ولایت الهی است و اختصاصی به صاحب ولایت تشریعی، یعنی پیامبر (ص) ندارد؛
- از این رو معرفت و شناخت امام نسبت به عایق هستی در مقام شاهد مستقیم و بدون واسطه جریان وحی در جان پیامبر اکرم (ص) ترازوی بلند از حیات انسانی را به دست می دهد که توجه به آن در بهره گیری به راه بر فیت های هستی در مسیر زندگی به مدد آدمی خواهد آمد.

عبادت عارفانه امام علی (ع)

بدون تردید نقش عبادت و گفتگوی با خدا در زندگی امام علی (ع) نه تنها محوری داشته است و تمامی عرصه های زندگی آن بزرگوار مشحون از یاد و ذکر خداوند است. از آنجاکه معرفت و شناخت امام علی (ع) شناختی شاهدانه است؛ عبادت خدا را به مثابه زیارت تلقی می کند، چنان که در تفسیر «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» فرمود:

«حَانَ وَقْتُ الزِّيَارَةِ وَالْمُتَاجَاةِ وَقَضَاءِ الْحَوَائِجِ وَدَرْكِ الْمُنَى وَالْوُصُولِ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَإِلَى كَرَامَتِهِ وَغُفْرَانِهِ وَعَفْوِهِ وَرِضْوَانِهِ»؛ عبارت قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ یعنی، وقت زیارت و مناجات و قضای حوائج و رسیدن به آرزوها و وصال خدای تعالی و کرامت و عفو و بخشش و رضوان او رسید»^۱. آری نزد امام، نماز نیز شکلی از زیارت خداوند به تصویر کشیده شده است. کسی که به عبادت جمیل محض نائل می شود، هرگز خود را نمی بیند، چه رسد به دیگری؟^۲ چنین است که عبادت او رنگی غیر از دیگر عبادات به خود می گیرد. عبادت او از جنس عبادت آزادگان، احرار است؛ نه بردگان و سوداگران؛ از این رو فرمود:

«گروهی خدا را از سر شوق (به بهشت) می پرستند، این عبادت سوداگران است. و گروهی خدا را از سر ترس (از عذاب) می پرستند، این عبادت بردگان است. و گروهی خدا را از سر شکر می پرستند، این عبادت آزادگان است»^۳.

امام علیه السلام جنس عبادت خویش را، نه از باب ترس از جهنم؛ و نه از بهر طمع و ورزی نسبت به بهشت؛ بلکه تنها از این جهت بر می شمرد که خداوند شایسته عبادت و پرستش است؛ و این، عبادت آزادگان است!

عبادت امام علی علیه السلام کسی است که، دایم همه مراتب کمال است و در مقامی شاهدانه با خدای خویش به راز و نیاز می پردازد. از این رو در طی طریق کمال شهودی خویش انقطاع از هرچه غیر خداست را طلب می کند. حتی حجاب های نورانی که بر مسیر طریق الی الله مکشوف می شود و عابدی چون علی علیه السلام دید آنها را تشخیص دهد و از آن نیز انقطاع حاصل کند:

«إِلَهِي هَبْ لِي كَمَالَ الْإِنْقِطَاعِ إِلَيْكَ وَأَنْزِلْ أَبْصَارَ قُلُوبِنَا بِضِيَاءِ نَظَرِهَا إِلَيْكَ»

۱. ابن بابویه قمی، محمد بن علی (شیخ صدوق)؛ معانی الأخبار، ص ۴۱.

۲. حیات عارفانه امام علی علیه السلام، ص ۶۳.

۳. نهج البلاغه، حکمت ۲۳۷.

۴. قمی، عباس؛ مفاتیح الجنان، مناجات شعبانیه، ص ۲۰۸.